

Традиції житлобудування в салтово-маяцьких поселеннях VIII-X ст. лісостепової зони басейну Сіверського Донця

Власова Анна, Лисенко Марія -
учениці КЗ “Великобабчанський
ліцей” Чугуївської міської ради
Харківської області, вихованки
гуртка “Археологічне
краєзнавство” Чугуївського ЦТК

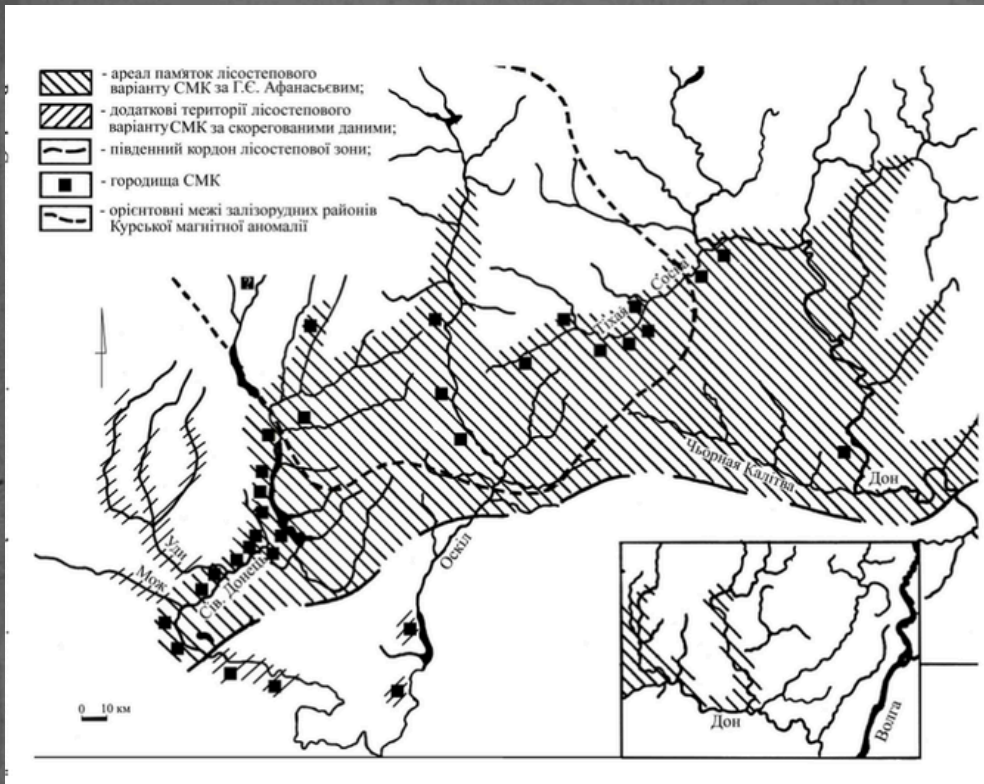

Схема №1. 2015 р.

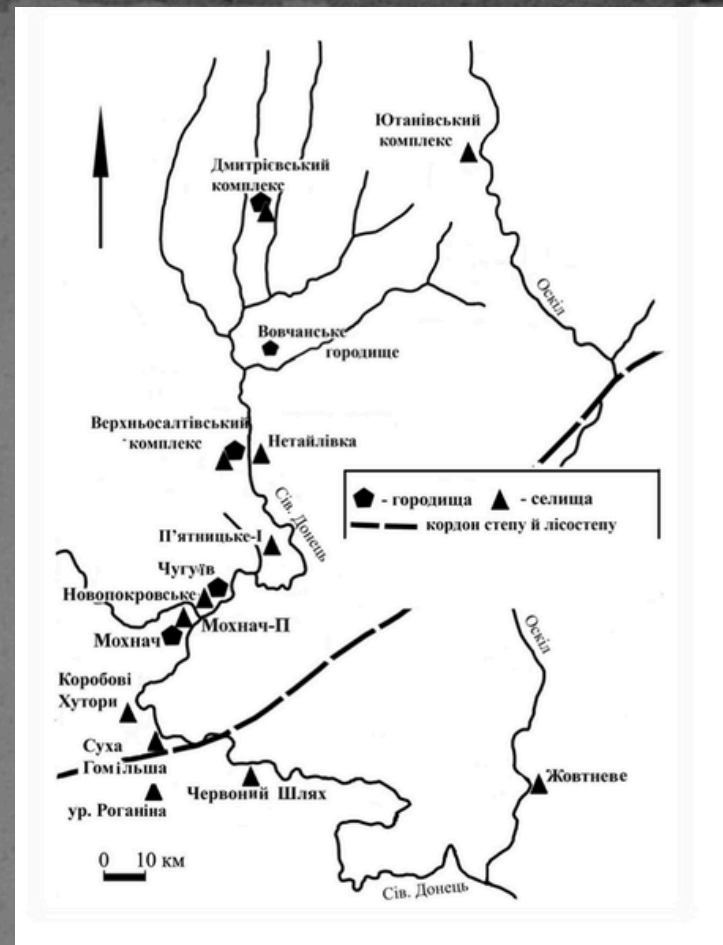

Схема №2. 2018 р.

Схеми розповсюдження пам'яток салтово-маяцької культури в басейні Сіверського Донця уточнені Г. Свистуном (1) та В. Квітковським (2).

Класифікація типів жител з салтово-маяцьких

поселень

Юрти

Незаглиблені

Заглиблені

Однокамерні

Двокамерні

Однокамерні

Круглі

Овальні

4-5 пелюсткові

Вісімкоподібні

Напівземлянки

(За місцезнаходженням вогнища)

У центрі

У кутку чи біля стіни

Двостовбові

Безстовбові
(зрубні)

Багатостовпові

Стовпи посередині
протилежних стін
(двоскатна крівля)

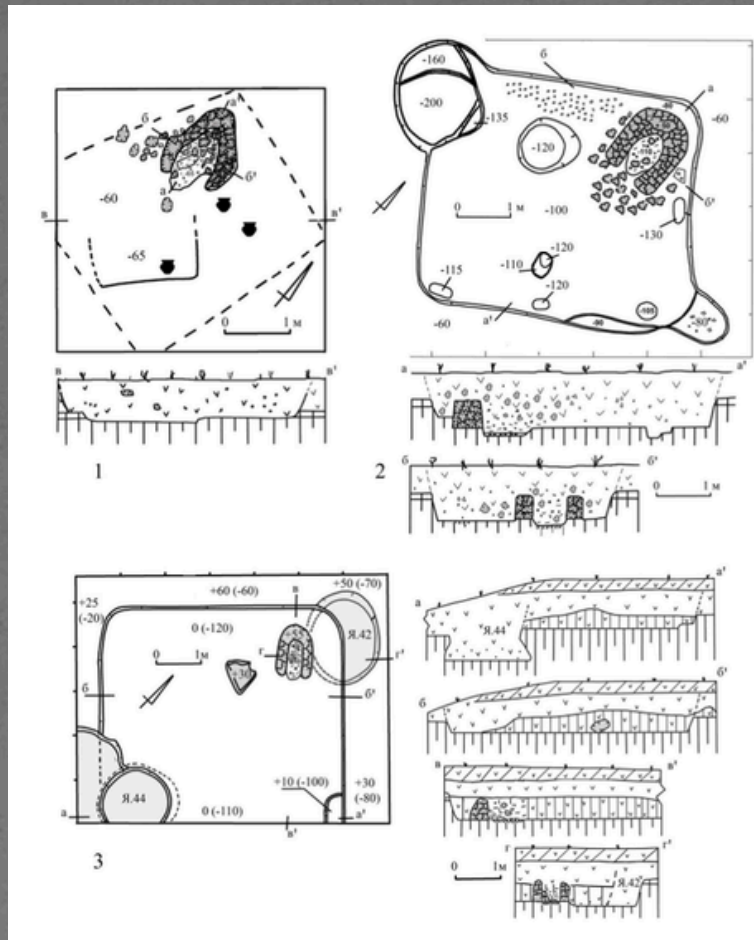
Стовпи у кутках
з одного боку
(односкатна крівля)

Наземні споруди

Стіни з очерету
обмазані глиною

На кам'яному
цоколі

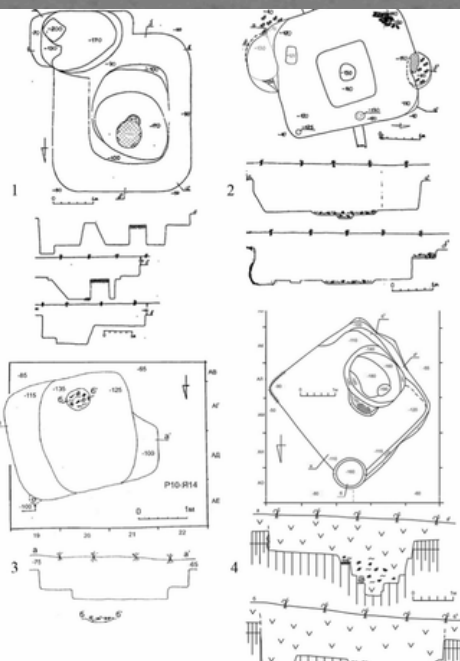
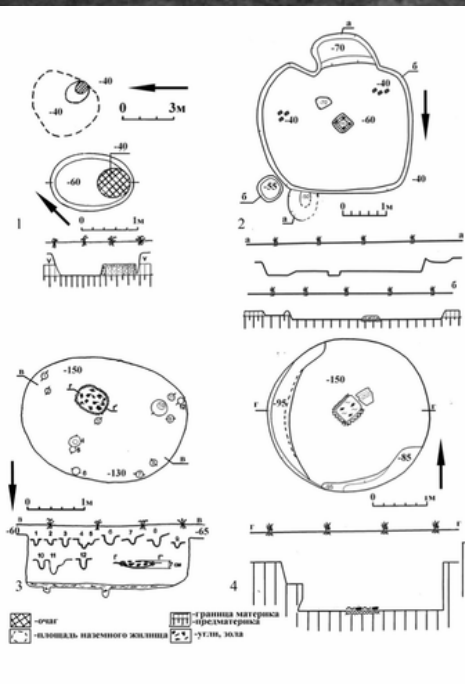

Житла 5-7 селища П'ятницьке-1
(за Квітковським В. 2012-2013 рр.)

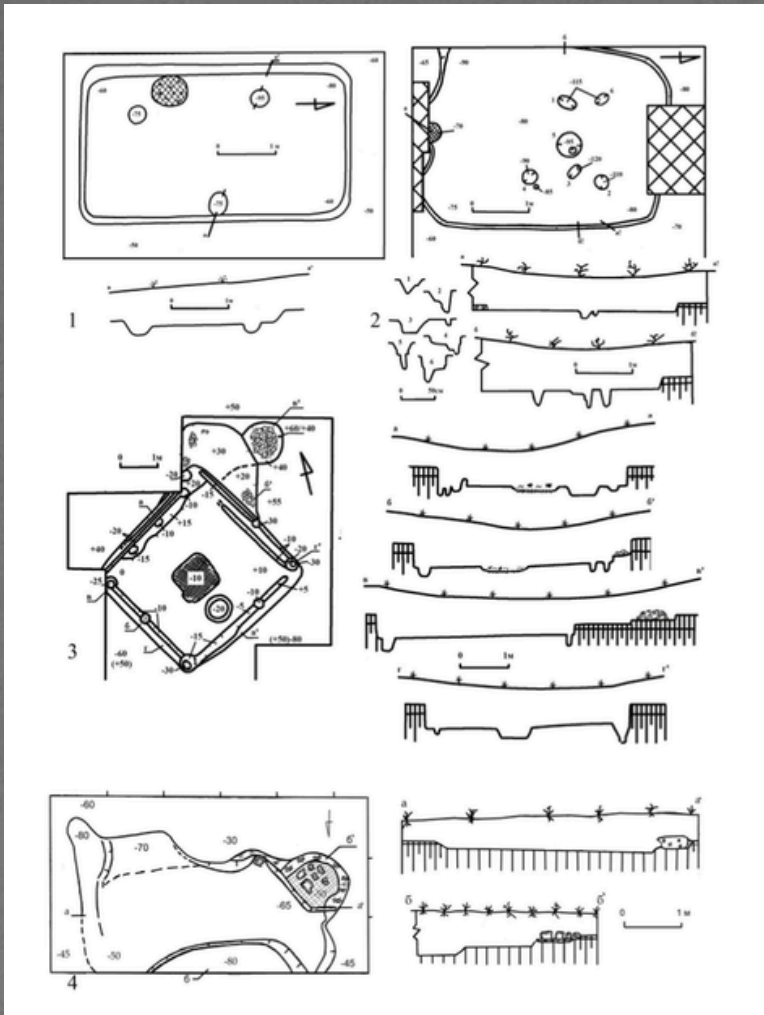

Житла 7,8 селища П'ятницьке-1
(Фото Квітковського В. 2012-2013 рр.)

Круглопланові житла городища Мохнач (за В.В. Колодою 2001, 2010, 2016 рр.)

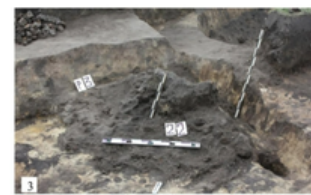
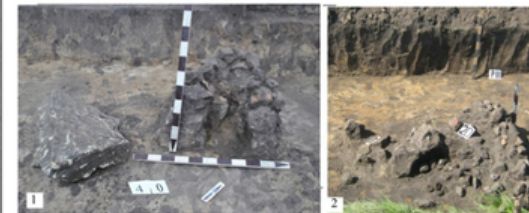
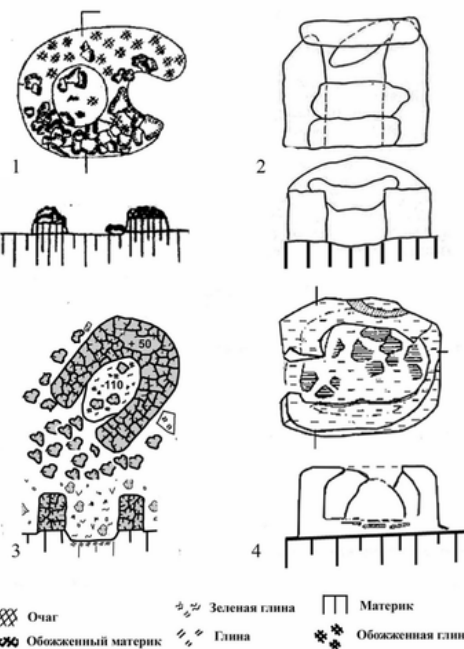
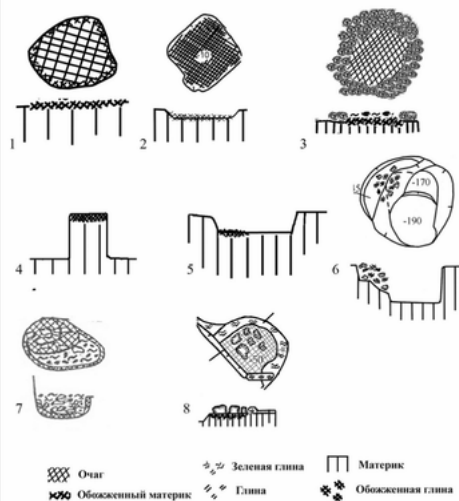
Прямокутні житла городища Мохнач (за В.В. Колодою 2002, 2003, 2010 рр.)

Житла 6-8 селища Коробови Хутори
(за В.В. Колодою, В.І. Квітковським,
2007)

Фото жител 4,8 селища Коробови Хутори
(за В.В. Колодою, В.І. Квітковським,
2007)

Типи вогнищ в салтівських житлах лісостепового басейну Сіверського Донця

Вогнища в житлах городища Мохнач (1), селища П'ятницьке-1 (2)

Типи печей в салтівських житлах лісостепового басейну Сіверського Донця

Печі різних типів в салтівських житлах:
1-3 - кам'янка, 4 - комбінована

Результати досліджень

Таблиця №1.

Типи будівельних споруд виявлених на досліджуваних пам'ятках.

Пам'ятка	Житла	Господарчі споруди
Верхньосалтівське	19	7
Селище Нетайлівка	9	4
Селище П'ятницьке I	10	10
Городище Мохнач	23	11
Селище Коробові Хутори	8	8

Таблиця №2.

Опалювальні пристрої в житлах.

Пам'ятка	Печі			Вогнища			Каміни
	Кам'янки	Глинобитні	Комбіновані	Відкриті	Заглиблені	На останці	
Верхньосалтівське	2	2	-	16	2	-	-
Селище Нетайлівка	6	1	-	-	1	-	-
Селище П'ятницьке I	8	-	-	-	2	-	-
Городище Мохнач	1	-	-	14	5	5	1
Селище Коробові Хутори	1	1	1	4	-	2	1

ВИСНОВКИ

1. Житлобудування салтово-маяцьких поселень VIII–X ст. у басейні Сіверського Донця відзначалося різноманітністю форм і конструкцій, що зумовлено поліетнічним складом населення.
2. У досліджених типах житла простежуються риси, характерні для різних культурних традицій: осілих землеробських (сіверян, в'ятичів) та кочових або напівкочових (алан, болгар, хозар тощо).
3. Поєднання різних будівельних прийомів (напівземлянки, наземні споруди, різні типи печей і конструкцій стін) свідчить про активну взаємодію та взаємовплив культур.
4. Взаємодія культур у регіоні не була поверхневою — вона призвела до формування змішаних форм житла, які поєднували елементи різних традицій і адаптувались до місцевих природних умов.

Розкопи жител та залишки печі, вирізаної у глині селища П'ятницьке-1, де працювали учні нашої школи.
Фото 2012 року з архіву шкільного музею.

Посвята в археологи нових учасників Ранньосередньовічної експедиції під керівництвом В. Квітковського. Літо 2021 року.

**Слава Україні!
Героям Слава!**